

„Лудите“ за театър си приличат

Със Снежина Петрова

разговаря Гергана Пирозова

АВАНСЦЕНА

Снежина Петрова е сред най-талантливите и утвърдени театрални актриси от по-младото поколение у нас. Участвала е в знакови представления на режисьори като Стоян Камбарев, Маргарита Младенова и Иван Добчев, Явор Гърдев, Десислава Шпатова и др. Тази година получи наградата ИКАР на Съюза на артистите в България за главна женска роля в спектаклите „Станция Астапово“ и „Станция Елабуга“ от програма „Изход“ на ТР „Сфумато“. Снежина Петрова е асистент на Цветана Манева по актьорско майсторство в НБУ. Поводът за разговор с нея е последната премиера на „Театър на голия охлюв“ – „Градина“ (по „Три сестри“ от Чехов, реж. Десислава Шпатова) и изобщо работата ѝ със студентите в НБУ.

Как започна преподавателската ти работа в НБУ?

Започнах като хоноруван преподавател в НБУ в екип с Цветана Манева. Тя е причината да се захвана с преподаване. Тя знаеше преди мен самата, че имам желание и може би качества за това, и настояваше да опитам, докато не го постигна. Благодаря ѝ! Изпитах голямо удовлетворение от работата си със студентите и от началото на годината съм щатен преподавател. Самата система е доста различна от това, което аз съм преживяла като театрално обучение. Студентите избират при кого и колко да учат. И – плащат за това! Представете си за какво желание става дума! За активните и амбициозни студенти системата на обучение предлага много възможности и те имат шанс да се срещнат с различни личности, школи, системи на работа. Това е голямо предимство, защото те формират избирателно театралните си предпочитания, а не следват сляпо идеологията на професора си. Мисля, че колкото и трудности и недостатъци да има подобно обучение, то е много по-адекватно на реалната ситуация и постепенно ще се наложи. Светът е толкова динамичен, че да закрепостиш четири години едни млади хора към собствената си визия за театър, ми се струва измамно.

Какво преподаваш?

Труден въпрос. Все още се нарича „актьорско майсторство“. Мисля, че е друг вид майсторство – себепознаване и себеразкриване през роля, текст, звук, образ...

Какво те привлече към преподавателската работа?

Надеждата, че мога да бъда полезна с това, което допускам, че знам; срещата с ново поколение хора; възможността да се чуя на глас – май няма такъв израз – да се проверявам и развивам.

Завършила си НАТФИЗ, какви са разликите в преподаването между НБУ и НАТФИЗ? Не търся противопоставяне, а реални отлики, които би било интересно да се направят. Доколко едната и другата институция имат свои системи?

В НАТФИЗ имах щастието да уча по алтернативната програма на Маргарита Младенова и Иван Добчев в т.нар. „Експериментален клас“. Така че нямам реален, сетивен опит от образованието в НАТФИЗ. Със сигурност има и положителни, и спорни моменти и в двете системи на обучение, при това едната е платена, другата не – една основна разлика. В НБУ преподавателят се избира от студентите и това е много силно мотивиращ фактор за качеството на преподаване. Но действа и негативно на нагласата на някои студенти, създава им илюзията, че нямат задължения, а само очаквания. В НАТФИЗ пирамидата е обърната и на върха ѝ е централизиращата личност на професора – може би за българската нагласа диктатурата е по-ефективният подход, но ми е безкрайно чужд! Пък и той действа само докато се прилага – 4 години – и след това студентът остава на произвола и на самия себе си. Студентите на НБУ, които пълноценно са се възползвали от образованието, имат персонални контакти с много различни театрални личности, имат много разнородна информация, отвореност към европейски университети и най-важното – изначално осъзната отговорност за собствената им творческа съдба.

Има ли някаква специфична методология, по която преподаваш?

Методология – не, и може би никога няма да успея да превърна знанията си в метод. Специфичното е, че поставям голям акцент върху личностното присъствие на артиста. С всичко, което досега правя, давам голяма свобода на инициативата на артиста, на неговата личностна позиция по отношение на материала и задачата и се опитвам да превърна тази позиция в артефакт. В този смисъл понякога работим без текст, с произволен текст, с импровизиран текст, с авторски текстове и т.н. Важна е ситуацията и героят в нея, а да си на сцената и поне един човек да те наблюдава, е вече ситуация, и то каква!

Върху какво работят студентите, на които преподаваш?

Всеки възможен текст на, за и по повод Гогол – с единия курс, и разкази на Елена Алексиева, както и стихове на Силвия Чолева – с другия курс. Но текстът заема около една трета от работата.

Кое е най-важното за теб в преподаването?

Ако трябва да изградя един актьор от начало до край, сигурно не бих си позволила волностите, които сега правя със студентите. Това, което опитвам при мен, е една малка частица от огромното познание за театъра, който не знам как се преподава – той е индивидуално откритие на всеки един. Как да опознаем границите си, как да влизаме и излизаме от образ – оказва се, че е по-трудно да излезем, защото тогава оставаме самите себе си и си

мислим, че от това няма полза. За мен именно тогава се случва големият момент в театралното изкуство – да видя зад маската! За мен актьорът на сцената е първо самият себе си, после – героят, и после – пак самият себе си. Само в този завършен цикъл съм изживявала истинско творческо удовлетворение и все още се опитвам да формулирам как то се постига.

Какво любопитно можеш да разкажеш за работата си със студентите през тези две години в НБУ?

Всяка среща ме вдъхновява, дори за моята собствена работа... Имали сме няколко часа, които със сигурност ще помня винаги – получи се това магическо отключване на колективната енергия, което спонтанно създава най-съвършения спектакъл и той не може да бъде повторен, пък и няма смисъл. Но бяхме щастливи да преживеем заедно голямото възбуждане от театъра и да знаем какво преследваме с всяко излизане на сцената...

Какви качества са необходими за един актьор и на кое най-много държиш?

На честността.

Има ли някаква рецепта в образованието на актьорите, неща, без които не може?

За историята на театъра няма веществени доказателства. Никой не може да докаже как точно е изглеждал и въздействал един спектакъл от миналото. Носят се само легенди и описания. Това познание е илюзорно. Много е важно да знаеш тези легенди и описания. Но театърът ще го откриваш през тялото, гласа, психиката и характера си. Не знам рецептата. Налучквам я.

Скоро беше премиерата на „Градината“ по „Три сестри“ от Чехов. Това е твоят втори драматургичен текст-преработка след „Отделената глава“ по Айрис Мърдок. Какво те насочи към писането за театър?

Все още не пиша, само си играя на пишеца, като... адаптирам и преработвам вече написани текстове. Може би тренирам, за да се престраша и да напиша нещо свое. А може би е просто начин да упражнявам свободата си. Каквото и да е, ми доставя голямо удоволствие, което при писането, казват, не се получава лесно.

Ти ли избра да работиш върху този текст?

Всъщност не помня точно как реших... може би е било след разговор с Деси (Шпатова – бел. ред.) какво би било подходящо да се направи със студенти и аз ѝ подхвърлих идеята за „Три сестри“ и начина да я преработя. Ние имахме през 2000 г. един опит с „Идиот“ на Достоевски и там допуснах грешка, която сега в „Градината“ ми се струва преодоляна. Опитах да се абстрахирам от респекта си към Чехов и да подхожда по-безотговорно.

Защо представлението се казва „Градината“? Какво се крие зад това заглавие?

Ако можеше да няма заглавие... Нищо особено не казва, освен че всички копнеем за градини, пълни с живот, приятели, музика, любов и покой...

Просто един копнеж, какъвто е Москва за трите сестри.

Каква беше водещата тема при работата ти с текста на Чехов?

Празникът.

Има ли осъвременяване на Чеховия текст? Кои са белезите на днешното време?

Това, че времето ни изглежда много динамично, не означава, че не е вътрешно латаргично. Привидното се променя, но същността на човека – неговата вечна неудовлетвореност от битието – е константна и измъкване няма. Не съм осъвременявала Чехов, няма нужда, само съм пренаредила пъзела, за да се случи цялата история в една нощ и героите да могат да се изиграят от студенти – и като възрастови характеристики, и като разработване на ситуацията от гледна точка на груповия ѝ характер.

Помня те като Маша в „Три сестри“ на Стоян Камбарев. С какво натрупаният опит повлия върху твоя прочит на Чехов?

Опитах се да го забравя, след като няколко дни ми звучаха гласовете от представлението. Вътрешно съм го посветила на този театрален призрак – „Три сестри“ на Камбарев.

Когато пишеш драматургичен текст, имаш ли конкретна визия или идея за театър?

Представям си някакви неща, но знам, че това, което правя, трябва да остава свободно за намесата на режисьора.

И в този контекст – имахте ли различия с режисьора на представлението и текстът променяше ли се по време на репетиционния процес?

Аз нямах възможност да проследя отблизо процеса на Деси със студентите, за което съжалявам. Даже още не съм гледала окончателната пълна версия на премиерните представления. Няколко пъти се намесих с дописване на някои сцени, други сцени Деси промени в хода на репетициите, а за трети имахме предварителна уговорка да ги изградим в последния момент – напр. цялата линия на прислужницата, и т.н.

За кое постижение би насърчила твоите студенти?

За всичко, постигнато с труд, и за всичко, което не могат да преодолееят и трябва да приемат като част от себе си.

Какво би ги посъветвала, когато завършат актьорско майсторство в НБУ?

Да действат. Да правят театъра, който чувстват, че искат, независимо дали има условия, или не. Ако има, ще успеят, ако не – значи така е по-добре. Това, което са научили, не е напразно и със сигурност ще им помогне, каквото и да правят по-късно.

Виждаш ли някаква разлика между твоето поколение актьори и студентите ти сега?

„Лудите“ за театър от всички поколения си приличат. Сега тези „луди“ умеят още доста неща и не са толкова безпомощни в света извън театъра.

Има ли нещо, на което те научиха твоите студенти?

Учат ме на приемане. Не фаворизирам никого, приемам всички и работя за всички. Не казвам, че са равни, не, но аз имам енергия и амбиция за всеки един.